

THE EDUCATIONAL SYSTEM OF CLASS, ITS GOALS AND OBJECTIVES

T. V. Belih

The article deals with the goals and objectives of educational system of class focused on the formation of spiritual values of senior pupils.

Keywords: class teacher, model, educational system, senior pupils.

Белих Т. В. – методиск кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ) belta5@yandex.ua

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Н. В. Фунтікова

УДК 378.036:7

МОВНИЙ ІМІДЖ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА

I. G. Budaeva

У статті подається матеріал щодо необхідності розвитку мовленнєвої культури педагога в рамках формування мовного іміджу викладача, який, у свою чергу, служить найважливішим показником його культури, духовного багатства, є засобом формування творчої особистості та розглядається в якості змістовної основи мовної діяльності.

Ключові слова: мовленнєва культура, мовна компетенція, комунікативно-мовленнєві вміння, лінгво-риторична модель.

Одним з пріоритетних напрямків модернізації вітчизняної освіти є підвищення престижу педагогічної праці та створення системи безперервного багаторівневого навчання [4, с. 125]. Однією з умов, що впливають на якість викладання, незалежно від спеціалізації викладача

є рівень сформованості професійно-комунікативних умінь. У якій би галузі знань ні викладав педагог – це повинна бути творчо мисляча людина, комунікативний лідер, який вміє ефективно впливати на аудиторію. І неодмінною складовою його професіоналізму є мова – інтегративний показник загальної культури людини [3, с. 67].

Викладач є носієм знань і культури суспільства, і тому володіння мовними засобами впливу – найважливіша професійна якість, необхідне педагогу. Визнання галузі професійної діяльності педагога сферою підвищеної мовної відповідальності наразі час є безперечним. Сучасному викладачеві необхідне не тільки широке коло знань у області дисципліни, педагогіки і психології, але й володіння грамотною виразною промовою і здатністю формувати у слухачів зразкову мовну поведінку [2, с. 88].

Все сказане підтверджує необхідність роботи з удосконалення мовної культури викладачів.

У рамках модернізації вітчизняної освіти надзвичайно важливим є визначення навчального закладу як соціально-культурної системи, як форми трансляції та відтворення культурних норм, цінностей, ідей [5, с. 33]. Важливість проблеми вдосконалення мовленнєвої компетенції викладача через систему підвищення кваліфікації, з одного боку, і недостатня розробленість даної проблеми у методичній літературі – з іншого, визначають актуальність даної проблеми.

Проблема формування мовленнєвої культури та комунікативних умінь у фахівців різного профілю привертала увагу багатьох дослідників, у наукових працях яких розглядалися широкі аспекти даної проблеми, а саме:

– психологічні та педагогічні концепції, що розглядають проблеми мовного спілкування і його складових: комунікації, інтеракції, перцепції (Л. І. Айдаров, Ш. А. Амонашвілі, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, Н. І. Жинкін, В. А. Кан-Калик, В. А. Кольцова, А. Н. Ксенофонтowa, А. А. Леонтьєв, Ю. В. Рождественський, С. Л. Рубінштейн, А. А. Смирнов, А. В. Фомін, В. П. Чихачев);

– теорія мовного розвитку (А. Н. Гвоздєв, Н. І. Жинкін, М. Р. Львів) та комунікативно-діяльнісного підходу до навчання мови

(Є. В. Архипова, Н. І. Демидова, Т. К. Донська, В. І. Капінос, В. А. Кан-Калик, А. А. Леонтєв, Л. А. Ходякова);

– дослідження процесу формування мовленнєвої культури (В. В. Виноградов, Г. О. Винокур, А. А. Волков, Б. Н. Головін, Л. К. Граудина, Н. А. Іпполітова, А. К. Михальська, С. П. Обнорський, С. І. Ожегов, А. М. Пешковський, Л. І. Скворцов, В. І. Чернишов);

– лінгвістичні та методичні дослідження з проблеми функціональної стилістики (В. Д. Бондалетов, А. Н. Гвоздьов, Т. І. Чиждова); з вивчення тексту (І. Р. Гальперін, О. А. Нечаєва, В. В. Одинцов, Н. С. Поспелов, Н. М. Шанський);

– психолого-педагогічна література, пов'язана з проблемами мовного етикету (Б. Г. Ананьєв, Е. Стоунс, Ч. Стівенсон, Н. І. Формановская);

– дослідження сутності цілісного педагогічного процесу (Ю. К. Бабанський, В. П. Беспалько, Б. Т. Лихачов, П. І. Підкасистий, Н. Є. Щуркова) і формування моделі особистості педагога (Є. В. Бондаревська, Б. С. Гершунський, В. А. Кан-Калик, А. К. Маркова, В. А. Сластенін);

– ідеї діяльнісного (С. Л. Рубінштейн, А. Н. Леонтєв та ін.), технологічного (В. П. Беспалько, І. П. Підласий, Г. К. Селевко та ін.), особистісно-орієнтованого (В. А. Орлов, Н. Б. Шмельова, І. С. Якиманська та ін.), диференційованого (А. А. Кірсанов, В. М. Монахов, І. М. Осмаловська, А. В. Хуторський та ін.) підходів;

– теорія активних методів навчання (А. А. Вербицький, В. В. Гузєєв, І. Я. Лернер, А. М. Матюшкін, Е. С. Полат, П. І. Третьяков та ін.).

У рамках сучасного контексту розвитку освіти в Україні найважливішою є проблема якості викладання. Однією з умов, що впливають на якість викладання, незалежно від спеціалізації викладача є рівень сформованості професійно-комунікативних умінь, найважливішими з яких є комунікативно-мовленнєві вміння [6, с. 107].

Володіння мовними засобами впливу – найважливіша професійна якість, необхідна педагогу [1, с. 212]. У силу цього актуальною стає завдання вдосконалення мовної культури викладача. Одним із способів рішення даної задачі є розробка системи вдосконалення мовної культури викладача в умовах підвищення якості сучасної освіти [8, с. 169].

При розробці системи вдосконалення мовної культури викладача стає очевидною необхідність створення спеціалізованого курсу. Даний курс має бути спрямований на вдосконалення мовної культури викладача, на оволодіння певною сумою теоретичних знань з проблем мовної культури і практичних робіт, які дозволяють педагогу успішно опанувати нормами сучасної літературної мови.

Стратегія реалізації методичної системи вдосконалення професійно-мовленнєвої культури викладача полягає у відборі дидактичних засобів (підбір завдань з урахуванням виявлених типових мовних помилок та професійної спрямованості, можливості застосування даних завдань при самостійній роботі з удосконалення мови, диференційованого підходу у навчанні); використанні методів і форм роботи, що сприяють ефективному оволодінню грамотною професійною промовою і створенню мотивації для подальшого самовдосконалення мовної культури [7, с. 97].

Виходячи з актуальності проблеми мовленнєвої компетентності сучасного викладача, метою статті є теоретичне обґрунтування необхідності розробки практико-орієнтованої концепції вдосконалення мовної культури викладача в системі підвищення кваліфікації академічного комплексу.

Підставою для вибору напрямку у вирішенні обраної проблеми служать наступні фактори:

– підвищення мовної культури викладача більшою мірою можливо через систему підвищення кваліфікації, ніж через систему самоосвіти;

– найбільш сприятливі умови вдосконалення мовної культури створюються при реалізації курсу «Мовна культура викладача» в системі підвищення кваліфікації;

– вдосконалення мовної культури викладача здійснюється через систему занять, націлених на відпрацювання мовленнєвих умінь.

Слід зазначити, що вдосконалення професійно-мовленнєвої культури викладача буде ефективним, якщо:

– процес вдосконалення професійного мовлення викладача здійснюється на основі виявлення рівня його мовної культури;

– виявлено педагогічні умови та засоби, що сприяють вдосконаленню мовленнєвої культури викладача;

– розроблено концепцію професійно-орієнтованого курсу, що базується на психолого-педагогічних, лінгвістичних і методичних основах мовленнєвої діяльності;

– здійснюється поетапне ознайомлення викладача з ефективними засобами впливу на формування власного мовленнєвого іміджу (наприклад, з нормами літературної української мови, провідними зразками сучасного світового мистецтва, типами мовних та граматичних помилок за допомогою звернення до лінгвістичної довідкової літератури тощо);

– проводиться багатоаспектна робота над термінологією з урахуванням орфоепічних вимог і норм слововживання;

– створюється лінгво-риторична модель викладача з урахуванням нормативного аспекту сучасної української літературної мови і особливостей академічного красномовства в рамках проведення конкурсу педагогічної майстерності «Викладач року»;

– у викладачів формується мотивація щодо вдосконалення мовної культури та створенню грамотного мовного середовища освітньої установи.

Щодо перспектив розвитку завдань з теми даної статті, подальшого впровадження у педагогічну діяльність методологічних прийомів з формування мовленнєвої культури може сприяти, наприклад, проведення конкурсу «Викладач майбутнього». Здається можливим, що у ході його проведення найбільш яскраво проявляться комунікативні якості викладачів, сформується уявлення про імідж сучасного викладача, який наразі впевнено проходить етап реформування. Реалізація на практиці методичної системи із залученням засобів мистецтва дозволить внести необхідні корективи навичок мовленнєвої комунікації і сприятиме формуванню культурного мовного середовища освітньої установи.

Література

1. Бадмаев В.Ц., Малышев А.А. Психология обучения речевому мастерству : монография / В.Ц. Бадмаев, А.А. Малышев. – Гуманитарный центр ВЛАДОС, 1999. – 358 с.
2. Бабич Н.Д. Основы культуры мовлення : монография / Н.Д. Бабич. – Львів, Світ, 1990. – 255 с.
3. Батищев Г.С. Особенности культуры глубинного общения педагога : монография / Г.С. Батищев. – М. : ИФАН, 1987. – 257 с.

4. Бех Т.Д. Духовні цінності в розвитку особистості / Т.Д. Бех // Викладачі і психологія. – 1997. – №1. – С. 124–129.

5. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н.П. Волкова. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.

6. Дорошенко С.І. Основи культури і техніки мовлення : монография / С.І. Дорошенко. – Харків : ОВС, 2002. – 264 с.

7. Тюлякова Е.В. Тренинги коммуникативного взаимодействия как обучающая модель профессионально-речевой деятельности педагога // Наука и культура России: материалы 4-й Международной научно-практической конференции. – Ч.2. – Самара: СамГАПС, 2007. – С. 97–99.

8. Шевченко Г.П. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України у сучасний період : монография / Г.П. Шевченко, Х.М. Джабер. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2006. – 208 с.

ЯЗЫКОВОЙ ИМИДЖ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

И. Г. Будаева

В статье представлен материал о необходимости развития речевой культуры педагога в рамках формирования речевого имиджа преподавателя, который, в свою очередь, служит важнейшим показателем его культуры, духовного богатства, является средством формирования личности и рассматривается в качестве содержательной основы речевой деятельности.

Ключевые слова: речевая культура, языковая компетенция, коммуникативно-речевые умения, лингво-риторическая модель.

LANGUAGE IMAGE AS INDEX OF PROFESSIONAL CULTURE OF TEACHER

I. G. Budaeva

The article presents material on the need for a voice teacher culture within the image forming speech teacher, which in turn is the most important indicator of its culture, spiritual wealth is a means of identify formation and its regarded as a meaningful basis of speech activity.

Key words: speech culture, linguistic competence, communicative speech skills, linguistic and rhetorical model.

Будаева І. Г. – здобувач кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ)

Рецензент – член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук, професор Г. П. Шевченко

